

Kmetijstvo.

Petindvajsetletnica banke „Slavije“.

Dne 15. maja t. l. je preteklo petindvajset let, kar je bila ustanovljena vzajemno zavarovalna banka „Slavija“ v Pragi. Ker je ta odlični slovanski zavod razširjen i po našem ozemlju, dovoljujemo si posneti nekatere najpoglavitejše podatke iz letnega poročila, katero je izdal upravni odbor imenovane zavarovalnice ob uspešnem nje poslovanji na svršetku prvega četrstoletja.

V področje banke „Slavije“ ob nje ustanovljenji spadalo je:

I. zavarovanje dohodkov na doživetje,

II. zavarovanje za slučaj smrti in

III. društva vzajemnega podedovanja, katerim se je tekom prvega leta pridružilo še:

IV. zavarovanje zoper škode po požaru in

V. zavarovanje zoper škode po toči ter čvetero drugih oddelkov, kateri pa doslej še ne poslujejo.

Ustanovni zaklad banke „Slavije“ bil je prvotno določen na gld. 10.000, kateri znesek se je pozneje zvišal na gld. 50.000. — Po jedini ustanovni deleži so znašali po gld. 100. — Banka je začela svoje poslovanje, ko je bilo vplačanih gld. 1500 — ustanovnine.

Na Slovenskem so takoj s početka bili naslednji nje ustanovniki: Barbo-Vaksenstajnski Josip, grof v Rakovnici; dr. Bleiweis Janez v Ljubljani; dr. Costa E. H. v Ljubljani; dr. Čuček Josip v Št. Lenartu; dr. Dominkuš Ferdinand v Mariboru; Goljmajer Urban, župnik v Beršecu; Graselli Peter, hišni posestnik, sedaj župan v Ljubljani; Hočevnar Matija, graščak pod Turjakom; Dr. Ipavic Gustav, zdravnik v Št. Juriji; Janič Jakob, trgovec v Žalci; Knez Slavoljub, c. kr. notar v Št. Lenartu; Kotnik Franjo, tovarnar na Verdu; Krajcar Franjo, župnik v Valturi; Lipold Josip, posestnik v Mozirji; Lukan J., okrajni zdravnik v Št. Vidu; Murnik Iv., urednik „Novic“ v Ljubljani; dr. Poklukar Josip v Ljubljani; dr. Rapoc Franjo, posestnik v Mariboru; dr. Razlag Radoslav, odvetnik v Ljubljani; Roblek Franjo, posestnik v Žalci; Dr. Škubić Franjo v Velenji; Šušnik Gašpar, stotnik-avditor v Pulji; Šentak Franjo, posestnik na Vranskem; Škale Pavel, živinozdravnik v Ljubljani; Šventner Slavoslav, posestnik v Ljubljani; dr. Tarbauer Ivan, zdravnik v Žalci; dr. Toman L., odvetnik v Ljubljani in dr. Vošnjak Josip, zdravnik v Šmarji.

Banka „Slavija“, ki je začela delovati v prvih letih narodnega preporoda na Češkem ter se je pozneje razširila i po ostalih pokrajinah naše države, pridobila si je v dobi svojega petindvajsetletnega poslovanja zaupanje in naklonjenost ne samo domá mej Čehi, temveč pri vseh avstrijskih Slovanih ter je premagala naposled vse ovire, katere so njej delali različni njeni nasprotniki. Da se njej je to posrečilo, k temu je pripomoglo največ spretno nje vodstvo: generalno ravnateljstvo, odnosno upravno

svetovalstvo, ki je bilo vedno pozorno na ohranjenje zdravega jedra notranje društvene uprave, pri čemur so ga izdatno podpirali vestni uradniki banke in nje goreči zastopniki širom vse Avstrije. In tako stoji banka „Slavija“ danes na konci petindvajsetletja svojega delovanja na povsem trdnem temelji ter zre s polnim samozaupanjem v bodočnost.

Poleg društvene bilancije oddelkov I.—V. znašajo vsi fondi in rezerve koncem l. 1893.	gld. 5,830.306·40
pokojniški fond uradniški	” 266.183·79
” ” ”	” 132.265·57
vkup	gld. 6,228.755·76

Od teh je naloženih v vrednostnih papirjih, v gotovini, v posestvih ter hipotečnih in drugih posojilih gld. 6,000.765·70

Kako blagotvorno je banka „Slavija“ delovala v minulih petindvajsetih letih, o tem govori najjasnejše izkaz kapitalov, katere je taista izplačala v tej dobi svojim članom in sicer:

Zavarovanje oddelkov I.—II.:

kapitala na doživetje	gld. 151.765·63
” ” slučaj smrti	” 2,694.445·51
” ” dohodkih	” 31.653·00
” ” pokojninah	” 9.635·11

Zavarovancem oddelka III.:

(vzajemno podedovanje) a to 10 društvom gld. 6,469.884·76

Zavarovanje oddelka IV.:

Nagrada požarnih škod gld. 120,745.954·92

Zavarovancem oddelka V.:

Nagrade po toči učinjenih škod gld. 2,671.137·00

torej vkup gld. 22,744.475·83

Posojil iz kreditnih društev je dovolila banka „Slavija“ svojemu udom v teku petindvajsetih let skupno vsoto gld. 3,212.064·58

Požarnih škod in to takšnim zavarovancem, ki niso imeli pravice do odškodnine vsled neplačane zavarovalnine ali iz drugih vzrokov, izplačala je banka „Slavija“ v tem času vsega vkup gld. 166.535·32

Istotako je razdelila od svojega početka do konca 1893. l. 494 občinam, bodisi gasilne brizgalnice, bodisi gasilne doneske v gotovini za gld. 144.704·35

V letu 1893. dosegla je banka „Slavija“ čistega dobička gld. 251.910·31 od katerega pripada; oddelku I. in II. gld. 76.337.08; oddelku III. z dividendo vred gld. 13.016·99; oddelku IV. gld. 131.323·34 in oddelku V. gld. 31.232·90. (Konec sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Poginenje piščet. Večkrat se opaža, da piščeta posebno hitro rasto, potem pa poginejo. Taka piščeta imajo velike peruti, katerih ne morejo potegniti nase, temveč jih za sabo vlečejo, vedno čivkajo, tudi če je koklja pri njih, rada se vlegajo na solnce, ker jih vedno zebe. Ta bolezen se pri nekaterih piščetih začenja že v prvih štirinajstih dneh, pri drugih pa

segajo tretjino vseh dohodkov. V Ljubljani imamo tudi mojstersko bolniško blagajnico. Od nas se je o svojem času zahteval zavarovalno tehničen račun. Tako se nas obklada s stroški, katerih nam ni treba. Nam je pač le na tem ležeče, da blagajnici dobro pojde. Naša dolžnost pač ni iskati koga, ki zna napraviti tak račun in nam računa 100 do 200 gld. S takimi stvarmi naj bi se nas ne nadlegovali, ker se sicer zgubi veselje delati za skupnost.

27. vprašanje: Je li želeti in če se da izvesti, da se odpravijo pomočniki, ki delajo na svojih domovih?

Izvedenec Šturm: Pomočniki, ki delajo na svojih domovih, naj se kar odpravijo, ker je to škodljivo sedanjemu malemu obrtu.

Izvedenec Regali in Rebek se s tem strinjata.

Izvedenec Tuma: Kdor stvar pozna, kakor jaz, ki sem sam delal kot pomočnik na svojem domu, ve, kako se stvar zlorablja, in kako je škodljiva taka uredba za pomočnika. Mojster ali tovarnar vzame dvakrat toliko pomočnikov, kakor jih res potrebuje. Če je dovolj dela, jim daje posla, kadar ga pa ni, pa morajo pomočniki gledati sami, kako si dalje pomagajo. Prodati ali zastaviti mora vse, kar ima. Pa tudi v drugem oziru je stvar škodljiva za malega obrtnika. Velik obrtnik ima lahko dosti pomočnikov, in v 14 dneh lahko dovrši vsako delo, kar pa mali obrtnik ne more, ker ima le malo delavcev. Nekdaj ni bilo pomočnikov delajočih na svojih domovih, naročniki morali so počakati, treba ni bilo noč in dan se mučiti, potem pa zopet dolgo časa sprehajati se. Pri tovarnah tudi ni mogoč natančni nadzor o davkih. Dokazano je, da tovarnarji, ki imajo po 500 do 600 delavcev, ne plačajo dosti več davkov, kakor tisti obrtnik, ki ima 5 ali 6 pomočnikov. Jaz sem za to, da se prepove imeti pomočnike, ki delajo na svojih domovih.

Šturm: Seveda naj bi to tudi veljalo za konfekcionarje.

Izvedenec Kunc: Vprašanje je važno, ali težko rešiti. Pri malem rokodelcu se bodo že dali ti pomočniki odpraviti, ali dalo se bode tudi slepariti in postave ne bodo mogle sleparijam do živega. Tukaj gre pred vsem za oblačilne obrte, kajti zidarji in mizarji nimajo pomočnikov, ki bi delali na svojih domovih. Lahko se bode prigodilo, da kdo vzame patent, ali delal bode pa vendar le za družega mojstra. Sicer pa dela za tovarnarje hišna obrt. Na Češkem in Moravskem so vasi, ki delajo za dunajske tovarnarje. Določiti bi morali, da tisti ni mojster, ki ne dela za naročnike, temveč za koga družega. Jaz bi rekel, da naj bi se ne dala nobenemu obrtna pravica, ki dela doma za tovarnarje ali rokodelce, kajti sicer odprava pomočnikov, delujočih na svojih domovih, ne bode nič pomagala.

Izvedenec Rebek: Jaz sem za to, da se odpravijo pomočniki na svojih domovih.

Izvedenec Regali: Jaz se pridružujem gospodom predgovornikom.

28. vprašanje: Zadoščajo li določila o nedeljskem počitku? Kako se izvajajo? Kaj naj se premeni zastran nedeljskega počitka? Se li naj nedeljski počitek izvede zlasti za trgovske obrte?

Izvedenec Regali: Vprašanje je jako lahko odgovoriti. Jaz le obžalujem, da imamo samo nedeljski počitek, ne pa tudi prazničnega in pa tudi posvečevanja nedelj in praznikov. V nedeljo ima vsakdo rad mir. Mir ima tudi ljuba živina, ali človek ima vero, in mora zatorej počitku pridejati še posvečevanje. Jaz torej nisem le za strogi nedeljski počitek, temveč tudi za to, da se vpelje počitek ob praznikih in pa posvečevanje nedelj in praznikov. Mi nismo le ljudje, temveč tudi kristjanje in moramo izpolnovati tudi zapovedi cerkve. Jaz le obžalujem, da še ni zakona, ki bi se oziral tudi na praznike. Jaz sem odločno za to, da se v zakon vzame določba, ki zagotavlja nedeljski, praznični počitek, in pa posvečevanje nedelj in praznikov.

Izvedenec Šturm: Jaz se pridružujem temu, kar je povedal gosp. Regali. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Proti lesnemu črvu so že poskušali benzin in petrolej. Najboljše se je še obnesla karbolova kislina, katere se dene 20 odstotkov v vodo in se potem ž njo s čopičem namažejo stvari, katere razjeda črv.

Za lakovanje etiket služi raztoplina 30 delov mastiksa, 5 lavandlovega olja, 50 špirita in 40 delov benzina.

Najboljše lepilo za etikete je sveži beljak. V plitvi čaši se zgnete v peno in potem se pa etikete namažejo s tem beljakom in pritisnejo na steklenice s suknom. Ko se prisuše, se take etikete ne odstopijo niti v vlažnosti.

Odprava poniklenja z železa. Tako železo z dodatkom žvepla razbela v železnem pokritem lonci, pri čemur se naredi žvepleni nikel, ki se potem odpravi s kovanjem.

Petindvajsetletnica banke „Slavije“.

(Konec.)

Zavarovancem v življenskih oddelkih I. II., iz leta 1869 do 1888, kateri so svojo zavarovalnino v letu 1893. plačali, dovolila se je na občnem zboru dne 12. maja t. l. 10% dividenda.

Banka „Slavija“ ima generalne svoje zastope v šestih glavnih mestih in sicer: v Brnu, na Dunaji, v Ljubljani, v Lvovu, v Plznu in v Zagrebu. Najdelavnejši v minolem letu je bil generalni zastop — ljubljanski, kar se je naglašalo na omenjenem občnem zboru s posebno pohvalo. Le ta je namreč v letu 1893. dognal v življenskem zavarovanju gld. 1,300.000 kapitala in je vplačal v požarnem oddelku nad 160.000 gld. letne zavarovalnine.

Iz teh kratkih podatkov je pač razvidno, da banka „Slavija“ po tolikih uspehih prvega četrstoletja svoje delavnosti more nadejati se povsem sijajne prihodnosti ter da bode, napredujoč tem korakom po nastopljeni poti ob svoji petdesetletnici dospela na jasni vrhunec blaginje.

Ker Slovenci nimamo lastnega zavoda, ko je „Slovenija“ vsled neugodnih razmer propala, priporočamo tukaj banko „Slavijo“ v Pragi, ko je vendar bolje, da podpiramo s svojim denarjem slovanske zavode, nego bi pa podpirali italijanske, nemške, madjarske, angleške in ameriške, da se potem z našim denarjem večkrat podpirajo naši narodni nasprotniki, ali pa mnogo denarja gre še iz naše države. Slovanska vzajemnost more veljati ne le na političnem, temveč tudi na gospodarskem polju, ako hočemo priti kedaj do kake veljave.

Omeniti moramo tudi, da je banka „Slavija“ pri-tekla na pomoč tudi našim slovanskim bratom v Istri, da se ložje gospodarski osvobode zavisnosti od Italijanov. Temu slovanskemu zavodu želimo pač, da se še bolj razvije do svoje petdesetletnice.

Črtice o kmetijski kemiji.

V o d a.

(Dalje.)

Na Ogorskem imajo izvrstno vino, če tudi imajo mrzlejšje zime, kakor na severnem Škotskem, kjer nobeno sadno drevo več ne uspeva. Ogorske zime so celo mrzlejšje, nego na Faroerskih otocih, kjer ne uspeva več hrast in bukev. V Astrahanu na Ruskem, kjer imajo tako mrzlo zimo, kakor na Severnem nosu, to je prav ob severnem robu Evrope, raste in dozori v gorkem poletju najlepše grozdje. Na Islandiji, kjer je letna srednja toplota mnogo višja nego v Sibiriji ne uspeva več nobeno žito, ker ni v nobenem meseci v letu tako gorko, da bi dozorelo. V Irkucku v Sibiriji, kjer je srednja letna toplota $8\frac{1}{4}^{\circ}$ pod ničlo, in imajo v januarju po 34° stopinj mraza, pa dozoreta pšenica in rž. Nasprotno pa uspevajo v Angliji in še v severni rastline, katere že pozebejo v družih mnogo bolj južnih krajih, če le za dozorenje ne potrebujejo velike gorkote, kakor mirta, camelia japonica in fuchsia coccinea.

Kraji z različno letno gorkoto bolj ugajajo za pridelovanje žita in sadja, dočim kraji s hladnimi poletji in toplimi zimami so bolj za živinorejo, ker imajo dovolj hrane in je živina celo po zimi lahko zunaj, kakor v Angliji.

Voda pa ne vpliva le na letno premembo gorkote vblažujoče, temveč tudi na razlike mej gorkoto po dnevi in po noči. V krajih, ki so daleč od morja, imajo mrzle noči, ali gorke dneve, blizu morja je pa to razmerje jako enakomerno. Tako imajo slano celo v nekaterih osrednjih delih gorke Afrike, kjer bi jo nikdo ne pričakoval.

Pri morju se opazuje, da po dnevu vleče hladna sapa od morja, ker se morje tako hitro ni ogrelo, kakor

pa suha zemlja, nasproti pa po noči vleče hladna sapa od suhe zemlje na morje, ker se je mnogo hitreje ohladila suha zemlja, nego morje. Marsikak čitatelj je že opazil, ako se je kopal zvečer, da je voda gorka še pozno v noč.

Voda na dva načina prehaja v plin. Prvi način imenujemo vrenje, drugi pa izhlapenje. Če vodo ogrejemo do 100° C. se začno delati v vodi parni mehurčki, ki se vzdigujejo na vrh, kjer razpočijo. V posodi nastane neko gibanje vode, to je voda vre. Kakor pri zmrznenji tako tudi pri vrenji opažamo, da voda ostaje pri neki gotovi temperaturi, katera se ne premeni, dokler se vsa voda ne premeni v plin. Vročina, ki se vedno dovaja, se porablja baš v to, da se voda spreminja v par.

Važnejše nego vrenje je pa za nas izhlapenje vode. Skušnje uče, da se voda ne spreminja v plin le pri vrenji, temveč tudi pri nižji gorkoti na površji. Ta sprememba vode v plin imenujemo izhlapenje, ali pa pravimo voda se je posušila. Izhlapeva voda tem hitreje, čim večja je gorkota in tem manjši je zračni tlak. Izhlapeva celo, če imamo tudi nekaj stopin mraza, če tudi počasi, to je tudi led izhlapeva. Od tod prihaja, da se stvari posuše tudi po zimi pri hudem mrazu. Izhlapevanje je pa mnogo odvisno od tega, koliko je že vodne pare v zraku. Na zraku, ki ima dosti vodne pare, se stvari ne posuše. Posebno zelo izhlapeva pri suhih vetrovih, posebno če so še vroči, kakeršni vlečejo iz peščenih puščav. Tako vleče iz saharske puščave tak veter v Egipet, ki mu pravijo samum. Ta veter vse razsuši. Najboljše lesene posode začno puščati, ako ni vedno vode v njih. Skoro noben les ni tako presušen, da bi pri tem vetru ne razpokal.

Voda hitreje izhlapeva, če se zrak giblje, nego če ni nobene sapa. Pri hudih vetrovih se stvari razsuše. Pri izhlapenju se pa tudi porablja gorkota. Zaradi tega se nam zdi vsak veter bolj ali manj hladen, naj vleče tudi iz vročega kraja. Na našem telesu se voda namreč izhlapeva, ker nam odteguje gorkoto. Ker voda izhlapeva le na vrhu, izhlapeva tem hitreje, čim večja je njena površina. V škafu se voda dolgo ne posuši, ako jo pa vlijemo po tleh, pa dobi veliko površino, bode pa kmalu se popolnoma posušila.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Dvojčki. Dvojčki se navadno pri goveji živini ne morejo priporočati za rejo, ker ne gredo radi po plemenu.

Kdaj naj se gonijo kobile k žrebcu. Najbolje je, če se kobile, ki so dobro razvite, gonijo k žrebcu, kmalu ko so izpolnile tretje leto.

Prilivanje kumaram. V suhih poletjih navadno ne uspevajo kumare. Tudi prilivanje večkrat ne pomaga. Priporočajo se pa, da se kumaram priliva le jedenkrat v tednu z vodo, v kateri je petina gnojnice, in potem pa še s čisto vodo, tako dolgo, dokler zemlja hoče popiti kaj vode. S prilivanjem vsak dan se zemlja preveč ohladi.

Češnje ostanejo dolgo sveže, ako se denejo v visoke steklenice, dobro zamaše in zapečatijo ter zakopljejo v zemljo. Češnje pa morajo biti trde, suhe in imeti peclje.